

Οι παθογένειες της ενεργειακής αγοράς

09/05/2022 - 08:01

Προϋπόθεση για την εφαρμογή αποτελεσματικών μέτρων για τη μείωση των τιμών της ενέργειας, είναι η κατανόηση των παθογενειών της ενεργειακής αγοράς που οδήγησε τόσο σε διεθνή, όσο όμως και σε εγχώρια κρίση. Οι ανατιμήσεις στην ενέργεια, που έκαναν την Ελλάδα ακριβότερη χώρα στην Ευρώπη, οφείλονται σε 6 αιτίες που λειτούργησαν είτε ανεξάρτητα, είτε και συνδυαστικά, μεγεθύνοντας και βαθαίνοντας το διεθνές φαινόμενο της ενεργειακής κρίσης.

1. Αύξηση των τιμών του φυσικού αερίου μέσω της πρόωρης απολιγνιτοποίησης

Η αύξηση των τιμών της ενέργειας ξεκίνησε το καλοκαίρι του 2021 και οφείλεται στην αύξηση της ζήτησης του εισαγόμενου από τη Ρωσία στην Ευρώπη φυσικού αερίου. Που κι αυτή όμως με τη σειρά της οφείλεται στην αύξηση της ζήτησης του φυσικού αερίου στην ευρωπαϊκή ενεργειακή αγορά.

Η ελληνική κυβέρνηση συγκεκριμένα εφάρμοσε πρόσφατα ένα βιαστικό και πρώιμο πρόγραμμα απολιγνιτοποίησης της χώρας, μια δεκαετία σχεδόν πριν από τον προβλεπόμενο χρόνο σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές επιταγές και σύμφωνα και με τον ακολουθούμενο εθνικό σχεδιασμό. Χαρακτηριστικό αυτού του προγράμματος απολιγνιτοποίησης ήταν η μη πρόβλεψη ένταξης στην ενεργειακή αγορά επαρκών εναλλακτικών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας που θα αντικαθιστούσαν τον λιγνίτη.

Έτσι, αντί ο λιγνίτης που καταργήθηκε να αναπληρωθεί από υδροηλεκτρικά φράγματα, αιολικά πάρκα και μονάδες παραγωγής ηλιακής ενέργειας, όπως προβλέπουν τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρωτόκολλα για την «πράσινη» μετάβαση, αναπληρώθηκε από το πανάκριβο, ως εισαγόμενο, φυσικό αέριο. Που και αυτό όμως είναι ορυκτός άνθρακας, έστω και σε καθαρότερη μορφή από το λιγνίτη.

Η αιφνίδια απολιγνιτοποίηση προκάλεσε αύξηση της ζήτησης του εισαγόμενου φυσικού αερίου, που με δεδομένη τη σταθερή προσφορά του, εκτίναξε στα ύψη τις τιμές.

Ο πόλεμος Ρωσίας - Ουκρανίας που ξέσπασε αργότερα, τον Φεβρουάριο του 2022, επιδείνωσε την κατάσταση, με συνέπειες όμως που ακόμη δεν έχουν γίνει αισθητές.

Ο πόλεμος υποχρέωσε τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να αλλάξουν πολιτική και να επαναφέρουν σε λειτουργία μονάδες παραγωγής άνθρακα που εντωμεταξύ είχαν κλείσει.

2. Εισαγωγή στο ελληνικό Χρηματιστήριο Ενέργειας του 100% της ημερήσιας ενεργειακής κατανάλωσης

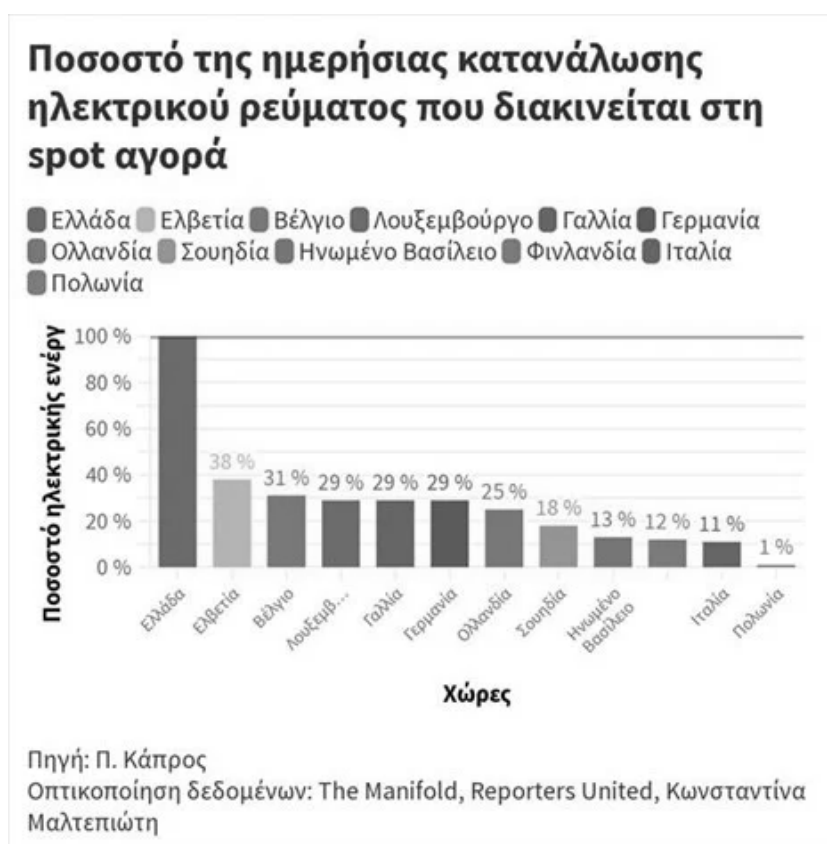
Αφού με τεχνητό τρόπο επετεύχθη ο στόχος της αύξησης της ζήτησης και μαζί με αυτήν και Η ευρωπαϊκή πολιτική της λειτουργίας Χρηματιστηρίων Ενέργειας στα κράτη – μέλη συνέδεσε υποχρεωτικά τις τιμές των πηγών που εισέρχονται σε αυτά για να καλύψουν την ημερήσια κατανάλωση της ενέργειας, με τις αυξημένες τιμές του φυσικού αερίου.

Από όλα τα ευρωπαϊκά Χρηματιστήρια που λειτουργούν σήμερα όμως, το μόνο στο οποίο εισήχθη το 100% των πηγών που αντιστοιχούν στην ημερήσια ενεργειακή κατανάλωση, ήταν το ελληνικό.

Με αποτέλεσμα οι τιμές του ρεύματος για το 100% της ενεργειακής κατανάλωσης στη χώρα μας να μην υπόκεινται στον ανταγωνισμό της ελεύθερης αγοράς με προοπτική μείωσης, αλλά αντίθετα, συνδεόμενες άμεσα με τις τιμές του φυσικού αερίου, να αυξηθούν κι αυτές υπέρμετρα.

Το αποτέλεσμα ήταν οι πάροχοι ηλεκτρικού ρεύματος να παράγουν ενέργεια σε χαμηλές τιμές από υδροηλεκτρικά, λιγνίτη και ΑΠΕ και να νομιμοποιούνται να τις πουλούν, μέσω του Χρηματιστηρίου, σε πανάκριβες τιμές φυσικού αερίου.

Αυτή ήταν η αιτία για την εφαρμογή της ρήτρας αναπροσαρμογής στα τιμολόγια ρεύματος που τόσα προβλήματα δημιούργησε σε καταναλωτές που πλήρωναν λογαριασμούς με τιμές ρεύματος που δεν είχαν συμφωνήσει με τους παρόχους.

Οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες δεν είχαν τις δικές μας αυξήσεις γιατί ρύθμισαν τα εθνικά τους Χρηματιστήρια κατά τρόπο ώστε να εισαχθεί σε αυτά ένα μικρό, μόνο, μέρος του συνόλου των ενεργειακών πηγών τους.

Που σημαίνει ότι το μεγαλύτερο μέρος της ενεργειακής τους κατανάλωσης συνεχίζει και σήμερα να περνά από τον ελεύθερο ανταγωνισμό, με συμβόλαια που συμφωνούνται με τους καταναλωτές.

3. Η ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ

Η ΔΕΗ ιδιωτικοποιήθηκε με την υπόσχεση ότι αυτό θα συνέβαλε στην αυτορρύθμιση της αγοράς και στη μείωση των τιμών του ρεύματος, λόγω ανταγωνισμού.

Αυτό όμως δεν συνέβη ποτέ. Αφού και η ΔΕΗ, ως 5ος ιδιώτης πάροχος πλέον, έχει τη δυνατότητα να παράγει φτηνό ρεύμα και να το πουλά πολλές φορές ακριβότερα, σε τιμές εισαγόμενου φυσικού αερίου.

Σε αντίθεση η Γαλλία του Μακρόν διατήρησε κρατική τη δική της ΔΕΗ, την EDF, σε ποσοστό μάλιστα 87% και τη χρησιμοποίησε σαν εργαλείο προστασίας των καταναλωτών απέναντι στην κερδοσκοπία και την αισχροκέρδεια, επιβάλλοντας μέσω αυτής πλαφόν 4% στις αυξήσεις του ρεύματος.

4. Οι επιδοτήσεις των λογαριασμών δεν χτυπούν τις αιτίες των ανατιμήσεων

Η αύξηση των τιμών της ενέργειας και η ακρίβεια ασφαλώς και είναι διεθνές φαινόμενο. Οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες όμως, με διάφορες έγκαιρες παρεμβάσεις των κυβερνήσεών τους, όπως η επιβολή πλαφόν στην αύξηση των τιμών, η μείωση της φορολόγησης των καυσίμων και του ΦΠΑ των προϊόντων πρώτης ανάγκης, η φορολόγηση των υπερκερδών των παρόχων του ρεύματος και η αποσύνδεση των τιμών της ενέργειας από τις τιμές του φυσικού αερίου, κατάφεραν να περιορίσουν εγκαίρως τις αυξητικές τάσεις, μειώνοντας τις τιμές σε χαμηλά επίπεδα.

Σε αντίθεση η Ελλάδα δεν επέβαλε ακόμη πλαφόν στις τιμές της ενέργειας. Ο πρωθυπουργός στο διάγγελμα εξήγγειλε το μέτρο, αλλά δήλωσε ότι θα εφαρμοστεί από τον προσεχή Ιούλιο. Κι αυτό, χωρίς να καθοριστεί ούτε το ποσοστό του πλαφόν, ούτε και το ποσό επί του οποίου αυτό θα επιβληθεί. Κι ακόμη, η Ελλάδα δεν μείωσε τη φορολογία των καυσίμων και του ΦΠΑ των προϊόντων και δεν φορολόγησε ακόμη τα υπερκέρδη των κερδοσκοπών της ενεργειακής αγοράς, όπως οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Ο πρωθυπουργός στο διάγγελμα για την ενέργεια δεσμεύτηκε για το ποσοστό του τέλους αλληλεγγύης, όπως αποκάλυψε τον φόρο που θα κληθούν να πληρώσουν οι πάροχοι του ρεύματος, αλλά δεν προσδιόρισε ακόμη το ακριβές ποσό των υπερκερδών επί του οποίου αυτοί θα φορολογηθούν.

Τέλος, η Ελλάδα υποσχέθηκε την αποσύνδεση των τιμών του φυσικού αερίου από τις τιμές των εγχώριων ενεργειακών πηγών τον Ιούλιο, μέσω της επιβολής ενός «έμμεσου πλαφόν», το οποίο όμως δεν έχει προσδιοριστεί ακόμη.

April 2022
(€/MWh)

Country	Month-To-Date	Y
Greece (GR)	246,60	
Italy (IT)	245,97	
Malta (MT)	238,61	
France (FR)	233,10	
Switzerland (CH)	227,66	
Ireland (IE)	218,53	
United Kingdom (GB)	211,18	
Netherlands (NL)	195,20	
Croatia (HR)	192,50	
Slovenia (SI)	192,50	
Portugal (PT)	192,01	
Serbia (RS)	191,56	
Spain (ES)	191,52	
Hungary (HU)	189,18	
Belgium (BE)	186,59	
Austria (AT)	186,22	
Slovakia (SK)	183,41	
Bulgaria (BG)	174,92	
Romania (RO)	174,30	
Czech Republic (CZ)	174,09	
Germany (DE)	165,73	

1η θέση στην ακρίβεια ρεύματος, χονδρεμπορική τιμή, στην Ευρώπη για τον Απρίλιο 2022

Το μόνο μέτρο που εφαρμόζει σταθερά η ελληνική κυβέρνηση είναι η επιδότηση των καταναλωτών του ρεύματος. Μια πολιτική όμως αναποτελεσματική ως προς τη μείωση των τιμών, καθώς ουσιαστικά επιδοτεί τους παρόχους του ρεύματος, αφού οι καταναλωτές συνεχίζουν να πληρώνουν ακριβούς λογαριασμούς.

Αποτέλεσμα ήταν η Ελλάδα να παραμένει επί μήνες η ακριβότερη χώρα της Ευρώπης, εξ αιτίας των κερδοσκοπικών τάσεων που αναπτύχθηκαν στην ελληνική αγορά.

5. Η Ελλάδα περίμενε, χωρίς να χρειάζεται, την Ε.Ε. να πάρει μέτρα για την ενεργειακή κρίση

Το επιχείρημα αυτό καταρρίφθηκε πρώτα από τη Γαλλία του Μακρόν και στη συνέχεια και από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, που από νωρίς επέβαλαν πλαφόν στην αύξηση των τιμών της ενέργειας, χωρίς την έγκριση κανενός.

Κι ακόμη, το επιχείρημα αυτό το καταρρίφθηκε από την Ισπανία και την Πορτογαλία που διεκδίκησαν και κέρδισαν στις Βρυξέλλες την αποσύνδεση των τιμών της ενέργειας από το φυσικό αέριο, με συνέπεια να μειώσουν σημαντικά τις τιμές του ρεύματος.

Το επιχείρημα όμως αυτό το κατέρριψε από μόνη της και η ίδια η ελληνική κυβέρνηση, η οποία αποφάσισε να πάρει μέτρα χωρίς την έγκριση της ΕΕ.

6. Τα υπερκέρδη της ενεργειακής αγοράς

Στην Ευρώπη τα υπερκέρδη των παρόχων του ρεύματος έχουν υπολογιστεί και φορολογούνται εδώ και καιρό, με αποτέλεσμα με τους φόρους να χρηματοδοτούνται μέτρα υπέρ των δοκιμαζόμενων από την ακρίβεια καταναλωτών.

Στην Ελλάδα αυτό δεν έχει γίνει εφικτό ακόμη, με αποτέλεσμα όλον αυτό τον καιρό, το ολιγοπώλιο των παρόχων της ενέργειας να κερδίζει πολλά δις πουλώντας το ρεύμα πολλές φορές ακριβότερα από την τιμή κόστους, σε βάρος των καταναλωτών που αδυνατούν να πληρώσουν τους εκτροχιασμένους λογαριασμούς.

Αν δεν ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα που να χτυπούν τις 6 αιτίες για τις οποίες η Ελλάδα είναι η ακριβότερη χώρα της Ευρώπης, το ράλι των τιμών της ενέργειας δεν πρόκειται να σταματήσει.

- Καθηγητής Πολυτεχνικής Σχολής ΑΠΘ

(Ναυτεμπορική)